(Ne)pravda Izmjene Zakona o parničnom postupku zabranile su ping-pong između sudova, no postupci nisu ubrzani

Sporost suda je pitanje svih pitanja, a propustili smo priliku za popravak

M. ČO LJUBENKO
redakcija@poslovni.hr

Analiza 100 ili 500 trgovačkih sporova starijih od pet godina ukazala bi na sva zakonska rješenja koja uzrokuju neučinkovita sudovanja

Posljednjih se godina mnogo govori o naporima za unapređenje rada sudova, a sporost suda je pitanje iznad svih pitanja. Rezultati sa suda moraju dolaziti na vrijeme jer inače predstavljaju puki statistički podatak.

Prvo pitanje gospodarstvenika kad ih okolnosti navedu na sudsku zaštitu je: ima li smisla čekati? Velik broj sudskih postupaka nije uzrokovan time što su gospodarstvenici sada postali nesavjesni. Štoviše, sporost sudskog sustava izjednačila je savjesne i nesavjesne. Sada nije moguće razlikovati tko ide na sud jer ima spornu situaciju od onih koji su na sudu jer time dobivaju legalnu dugotrajnu odgodu nespornih situacija. Od trenutka ulaganja prigovora na ovrhu bilježnika dužnik postaje savjestan – jer se čeka sud, a ne dužnika. Jednako tako i u svim drugim varijacijama sudskih postupaka. Je li sudska zaštita uspješna ako dolazi nakon višegodišnjih postupaka? Uglavnom ne. Štoga se kao razuman zaključak nameće da je prvi i osnovni cilj nedavnih izmjena Zakona o parničnom postupku trebao biti ubrzanje sudskog postupka.

Danas nitko ne može jamčiti prije pokretanja prosječnoga trgovačkog spora da će on trajati kraće od pet godina zato što su činjenice jasne, a dokazi cjeloviti i precizni. Međutim, samo jedna odredba tih izmjena zakona je usmjerena na ubrzanje postupka, i to vrlo sramežljivo – zabrana tzv. ping-ponga između viših i nižih sudova.

Prije popisa razloga koji uzrokuju sporost sudova, a koje je trebalo ovim izmjenama riješiti, zanimljivo je naglasiti da je većina izmjena zakona bila usmjerena na postupke pred Vrhovnim sudom. No stranke koje ne može četiri ili pet godina doći do pravomoćne presude (postupak do Vrhovnog suda) neće imati satisfakciju, čak i ako odmah nakon toga dobije revizijsku potvrdu Vrhovnog suda. Sadašnja procedura poznaje četiri pravna lijeka koji se mogu dati do pravomoćne presude. Konkretno, postupak između dvije pravne osobe zbog npr. neplaćanja predviđa nekoliko stepenica koje ni najbrži sudac i najbolji odvjetnik ne mogu obaviti za brže od tri do četiri godine.

Naravno, ako druga strana samo koristi svoja zakonska prava na žalbe, bez dodatnog otezanja.

Analizom referentnog uzorka od npr. 100 ili 500 trgovačkih sporova koji traju dulje od pet godina došlo bi se do popisa sljedećih nekvalitetnih zakonskih rješenja koja su uzrokovala neučinkovita sudovanja. Ove izmjene zakona su ih ostavile netaknutima. ✦

Mićo Ljubenko
odvjetnik

> DANAS NITKO NE MOŽE JAMČITI PRIJE POKRETANJA PROSJEČNOGA TRGOVAČKOG SPORA DA ĆE ON **TRAJATI KRAĆE OD PET GODINA** ZATO ŠTO SU ČINJENICE JASNE, A DOKAZI CJELOVITI I PRECIZNI

10 razloga sporosti postupaka

1 Pravo na ulaganje prigovora na rješenje javnog bilježnika o ovrsi bez obrazloženja i dokaza. Sudska praksa je to dopustila unatoč pokušaju Ovršnog zakona da to trajnom spriječi.

2 Obveza bilježnika da sve trgovačke sporove dostavlja najprije općinskim sudovima kako bi oni posebnim rješenjem odlučili da se predmeti dostave trgovačkim sudovima. Tužena strana ima pravo ovdje uložiti pravni lijek i time usporiti postupak.

3 Obveza suda da donese posebnu odluku o početku parnice na koju postoji mogućnost ulaganja pravnog lijeka. Dakle, postupak do početka parnice može bez većeg napora potrajati nekoliko godina.

4 Nakon početka parnice nepotrebno je ostavljena mogućnost da se dokazi mogu predlagati i nakon prve ili druge rasprave. Postoje određene sankcije za dozirano predlaganje dokaza, ali su se pokazale neučinkovite te je jedno rješenje dosta ograničilo to pravo.

5 Izbjegavanje dostave je odvijek bilo među glavnim uzrocima sporosti. Ove izmjene zakona nisu ga ni pokušale dobarno riješiti.

6 Zastupanje na sudu od pravno nekvalificiranih osoba dovodi do usporavanja postupaka. Nije jasno zašto npr. direktori mogu neposredno zastupati svoje tvrtke na sudu. To se u pravilu pokazuje štetno i za njih same.

7 Izbjegavanje međupresuda. To je sudska odluka koja bi trebala na početku parnice odrediti tko ima osnovano pravo, a tek zatim bi se prema potrebi provodio složen dokazni postupak. Većina sudaca nikada u svojoj karijeri nije donijela takvu odluku.

8 Rasprave pred višim sudom u povodu žalbe kako bi viši sud okončao predmet, a ne da ga vraća nižem. Ovo zakonsko rješenje postojalo je niz godina od 2003. te je vraćeno 2008. godine. U tom razdoblju kroz više sudove je svake godine prošlo nekoliko desetina tisuća predmeta. Nema podataka da je itko održao raspravu na višem sudu u parnici.

9 Nepostojanje fiksno ograničenog roka u kojem se moraju održati rasprave. U pravilu sudovi održavaju rasprave kad se pribave dokazi, adresa, izmjene višestruke pisane repike među strankama.

10 Žalbeni postupci ne smiju trajati dulje od šest mjeseci. Sada za trgovačke sporove traju prosječno po dvije godine.

Suci glume administratore

Što se može odmah učiniti

Prosječan sudac troši više od 30 posto svoga radnog vremena u administrativnom, a ne pravnom poslu. Rasterećenjem od tog posla automatski bismo dobili 30 posto više sudaca. Posebnim zakonima koji uređuju određena područja, prije svega komunalne, režijske i druge slične obveze, treba ograničiti mogućnost opterećivanja sudova. Svakako nije primjereno da sudovi zbog velikog obujma moraju raditi posebnu organizaciju rada za naplatu TV pretplate, vodoopskrbe, pričuve ili naknade ZAMP-a.

Što suci ne trebaju raditi

1 Nema razloga da suci obavljaju tehnički posao kao što je utvrđivanje termina rasprava, provjeravanje adresa, službeno prihvaćanje podataka i dokumenata, prosljeđivanje podnesaka među strankama, opominjanje zaboravnih stranaka na propuštene dužnosti. To su poslovi za administrativno osoblje.

2 Nema razloga da suci provode postupke radi oslobađanja ili odredivanja sudskih pristojbi. Radnje u tim postupcima su višestruke, zahtijevaju pozivanje stranaka, saslušavanje stranka, pisanje rješenja, provjere podataka i sl. Sve navedeno nije pravni posao, a osobito ne za razinu suca.

3 Suci koji su marljivi, motivirani nemaju u ovom sustavu nikakvu satisfakciju niti poticaj da dođe takav entuzijazam. Spomenutu međupresudu treba svakako osnivati kao pravu presudu i rješavati postupke u korijenu.

4 Uvođenje e-spisa je napredak i ružnoća. Pohvalno je da su i sudski postupci evidentirani u tom obliku. No taj tehnički posao nije trebalo dati sucima u zadatak.

5 Pisana komunikacija sa sudom može se sada obavljati u potpuno slobodnoj formi pa su suci primoćeni analizirati neklasificirane, nenumerirane i neselektirane dokumente koje stranke dostavljaju. Uvođenjem bilo kakve forme u obliku pisane komunikacije i dostave dokumenata, pregled i pripremu materijala sucu bi mogao obavljati i njegov suradnik.